

Mudanya Mütarekesi

11 Ekim 1922

26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz, 9 Eylül 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının İzmir'e girişi ile büyük ölçüde amacına ulaşmıştı. Ancak, Trakya ve Boğazlar henüz işgal altında idi. Buranın da işgalden kurtarılması gerekiyordu. Türk ordusu 18 Eylül'de Trakya'yı, İstanbul'u ve Boğazları kurtarmak üzere harekete geçti. Boğazlarda İngiliz ve Fransız askerleri vardı. İngiltere ne pahasına olursa olsun Boğazların ve İstanbul'un savunmasını düşünüyordu. Fransa ve İtalya bu düşünceye katılmadı. Nitekim Çanakkale'nin Anadolu kıyısında bulunan Fransız askerleri, Trakya kıyısına çekildi. İngiliz askerleri tek başlarına kaldı. İngiltere Başbakanı *Lloyd George*, bu harekâtın yeni bir savaşa yol açabileceğini söylüyordu. *Lloyd George* son bir çabayla, Doğu Trakya'nın TBMM Hükümeti'nin eline geçmesini önlemek istiyordu. Bu nedenle de Fransa ile İtalya'dan askerî yardım istedi. Ancak ne Fransa, ne de İtalya, Türklerle yeni bir savaşı başlatmayı uygun bulmadı. Çünkü bu devletlerin kamuoyları savaşa karşı idi. *Lloyd George*, İngiliz halkından da destek bulamadı ve son bir ümit olarak Dominyonlarına başvurarak askerî destek istedi. Fakat onlar da bu isteği reddettiler. Bunun üzerine sorunun diplomatik yoldan çözümü gündeme geldi. İstanbul'daki Fransız Fevkalade Komiseri General Pelle, İzmir'e gelerek *Mustafa Kemal Paşa* ile görüştü. Pelle, İtilaf Devletleri'nin belirlemiş oldukları tarafsız bir bölgeye, Türk ordusunun girmesinin uygun olmayacağını belirtti. *Mustafa Kemal Paşa* böyle bir bölgeyi tanımadığını ve Trakya'yı kurtarmadıkça, askerî harekâtı durdurmayacağını söyledi. İtilaf devletleri üst düzey temsilcileri -Fransız Başkanı *Pioncare*, İtalyan Başbakanı *Sforza* ve İngiltere Dışişleri Bakanı Lord *Curzon*- 20-23 Eylül 1922'de Paris'te bir toplantı yaparak, Türk birliklerinin "tarafsız" bölgeye girmemesi ve Boğazların serbestliği konusunda karar aldılar. Bu karar *Mustafa Kemal Paşa*'ya bildirildi. Ancak *Mustafa Kemal Paşa*, bu karara cevap vermedi. Türk birlikleri İngilizlerin tel örgülerle çevrelediği bölgeye kadar ilerledi. İtilaf devletleri Dışişleri Bakanları hazırladıkları ortak bir notayı *Mustafa Kemal Paşa*'ya iletiler (23 Eylül 1922). Bu notada, askerî harekâtın durdurulması isteniyor; Venedik ya da bir başka kentte İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ve Yunanistan'ın çağrılacağı bir konferansa TBMM Hükümeti'nin katılıp katılmayacağı soruluyordu. Boğazlardaki tarafsız bölgeye asker gönderilmemesi koşuluyla Edirne dâhil Meriç'e kadar, Doğu Trakya'nın Türklere verileceği bildiriliyordu. Konferanstan önce Mudanya'da ya da İzmit'te bir toplantı öneriliyordu. Bu nota üzerine *Mustafa Kemal Paşa*, 28 Eylül'de askeri harekâtı durdurdu ve Meriç nehrine kadar Trakya'nın derhal Türkiye'ye verilmesi koşuluyla Mudanya'da konferansın yapılmasını kabul ettiğini bildirdi (29 Eylül 1922). Bunun üzerine, İtilaf Devletleri'nin İstanbul'daki işgal kuvvetleri komutanlarından oluşan bir heyet -İngiltere adına General *Harrington*, İtalya hükümeti adına General *Monbelli*, Fransa hükümeti adına General *Charpy* ve yardımcıları-, 2 Ekim 1922 günü akşamı savaş gemileriyle Mudanya'ya geldi. Yunan delegesi *Mazarakis* henüz gelmemişti. Türk tarafını ise Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa temsil ediyordu. Fevzi Paşa ile Refet Paşa da gözlemci olarak Mudanya'da bulunuyordu. Toplantı eski bir konsolosluk binasında, 3 Ekim 1922 günü saat 15.00'te başladı. 11 Ekim 1922'de anlaşmayla bitti. Görüşmelerin ana noktasını Doğu Trakya'nın boşaltılması oluşturdu. İlke olarak bu toprakların TBMM Hükümeti'ne verilmesi konusunda görüş birliği sağlanmıştı. Ancak yöntemi tartışmalara neden oldu. İsmet Paşa (İnönü) işgalci güçlerin vakit geçirilmeden topraklarımızı boşaltmalarını ve Meriç Nehri'nin doğusunda bulunan tüm yabancı askerlerin batı kıyısına çekilmesini istedi. Mudanya'ya gelmiş olan Yunan temsilcisi *Mazarakis* ise Meriç Nehri'nin batısına çekilmenin askerî değil, siyasi bir konu olduğunu belirterek, askerî temsilcilerin bu konuyu görüşemeyeceklerini bildirdi. İngiliz temsilcisi *Harrington* da, Trakya'nın hemen boşaltılmasını kabul etmedi. Üstelik Boğazlardaki tarafsız bölge olarak nitelendirdikleri

yerlerdeki Türk kuvvetlerinin çekilmesini istedi. Londra'da bulunan Venizelos da, Trakya hemen boşaltılırsa, Rumların katledileceği gibi görüşler ortaya atmaya başladı. Bu propaganda, İngiliz halkından destek görmedi. Görüşmelerin gidişatı iç açıcı değildi. Hatta bir ara tıkanma noktasına geldi. Görüşmeleri adım adım izleyen Mustafa Kemal Paşa, Trakya'nın Türkiye'ye verilmesinin kabul edilmemesi hâlinde Türk ordusunun İstanbul'a yürümesi emrini verdi (6 Ekim 1922). Türklerle İngilizler bir kez daha yüz yüze geldiler. Fakat İngilizler, Çanakkale'yi savunabilecek güçte değillerdi. Fransa'nın girişimiyle İtilaf Devletleri temsilcileri, İstanbul'da kendi aralarında yaptıkları özel görüşmelerden sonra 9 Ekim'de görüşmelere yeniden başladılar ve 11 Ekim, sabah saat altıda ateşkes antlaşmasını imzalayarak yeni bir savaşın başlamasını engellediler. Bu antlaşmaya göre:

1. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi üzerine Türk-Yunan silahlı kuvvetleri arasındaki çarpışmalar durdurulacaktır.
2. Bu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra Yunan kuvvetleri, Adalar Denizi (Ege denizi) ağzından Trakya ile Bulgaristan sınırının kesiştiği yere dek Meriç'in sol kıyısı gerisine çekilecektir.
3. Barış yapılıncaya değin her türlü karışıklığın önlenmesi için, Karaağaç da dâhil olmak üzere, Meriç nehrinin sağ kıyısında İtilaf devletlerince saptanacak yerlere İtilaf devletlerinin askerleri yerleştirilecektir.
4. Doğu Trakya'nın Yunan askerleri tarafından boşaltılmasına, bu antlaşmanın yürürlüğe girişinden itibaren başlanacaktır. Boşaltma yaklaşık 15 gün içinde yapılacaktır.
5. Jandarma da dâhil olmak üzere Yunan mülki memurları ivedi bir biçimde çekilecek ve çekildikleri yerleri İtilaf devletlerinin temsilcilerine; onlar da vakit geçirmeden TBMM Hükûmeti memurlarına terk edecektir. Bu işlem 30 gün içinde tamamlanacaktır.
6. TBMM Hükûmeti'ne devredilen yerlerin güvenliğini sağlamak için ulusal jandarma güçleri gönderilecektir. Subaylar da dâhil olmak üzere, jandarma gücü 8.000 kişi olacaktır. Barış antlaşması yapılıncaya değin, TBMM Hükûmeti, Doğu Trakya'ya asker geçirmeyecektir. Barış konferansına kadar, hatta konferans süresince Çanakkale ve Kocaeli bölgesinde belirlenen bir çizgide duracaktır.
7. İtilaf Devletleri askerleri buldukları yerlerde barış yapılıncaya kadar kalacaklardır.
8. Ateşkes antlaşması, 14-15 Ekim 1922 gece yarısı yürürlüğe girecektir.

Mudanya Ateşkes Antlaşması, 15 Ekim'de yürürlüğe kondu. Doğu Trakya'nın teslim alınması görevi, Başkomutan *Mustafa Kemal Paşa* tarafından *Refet Paşa*'ya verildi ve *Refet Paşa*, Doğu Trakya Valiliği'ne atandı. 19 Ekim 1922'de İstanbul'da göreve başlayan *Refet Paşa*, barış sağlanıncaya kadar TBMM Hükûmeti'nin bir temsilcisi olarak görevini sürdürdü. Bu ateşkes antlaşmasıyla Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın askeri bölümü başarıyla tamamlanmıştır. Misak-ı Millî ile belirlenen yurt toprakları içinde bulunan Doğu Trakya, yeni bir savaşa başvurulmadan, yeni Türkiye Devleti'nin sınırları içine alınmıştır. O güne değin TBMM Hükûmeti'ni tanımayan İngiltere de, bu düşüncesini terk ederek yeni Türkiye Devleti'nin siyasal varlığını kabul etmek zorunda kalmıştır. Türk düşmanı olan *Lloyd George*, başbakanlık görevinden ayrılmıştır. Kısaca söylemek gerekirse, Mudanya Ateşkes Antlaşması, akıl ve mantığın, ülke olanaklarının izin verdiği oranda, ülkeyi, ulusu ve orduyu maceralara sürüklemekten, onurlu bir barışa gidiş yolunu açan önemli bir siyasal aşamadır. *Arnold Toynbe'nin* deyimi ile "*Kemalistlerin baskısı altında müttefiklerin teslim olmalarını simgeleyen bir belgedir.*"

İhsan GÜNEŞ

KAYNAKÇA

70. Yılında Mudanya Mütarekesi ve Uluslararası Sonuçları, Bildiriler, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993.

CEBESOY, Ali Fuat, **Ali Fuat Cebesoy'un Siyasî Hatıraları**, Vatan Neşriyatı, İstanbul 1957.

Gazi Mustafa Kemal, **Nutuk**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1989.

SOYSAL, İsmail, **Türkiye'nin Siyasi Andlaşmaları, (1920-1945)**, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1983.

ŞERAFETTİN, Turan, **Türk Devrim Tarihi**, 2. Kitap, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992.

Türk İstiklal Harbi, c. 2, Ks., 6, Kitap 4, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara 1969.

TÜRKGELDİ, Ali Fuat, **Mondros ve Mudanya Mütarekeleri'nin Tarihi**, Ankara 1948.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mudanya-mutarekesi/?pdf=3462> adresinden erişilmiştir